

SEJDEME SE V NEBI

ŽIVOTNÍ PŘÍBĚH MLADÉHO KNĚZE JANA BULY

JIŘÍ MIKULÁŠEK

Úvodní slovo

Zdá se, že ve světě úžasných technických možností prožívá většina lidí jen život hrdinů akčních filmů a nekonečných televizních seriálů. Před očima se odvíjejí osudy lásek a nelásek, rozchodů, úspěchů i podrazů a jsme svědky jakési samozřejmé nesmrtelnosti hlavních postav. Ty pak neohroženě běhají v dešti kulek a střepin, bez zaváhání se vrhají do soubojů proti velké přesile útočníků, v nichž samozřejmě vítězí, nebo jen s malými šrámy vystupují ze zřícených letadel či z havarovaných hořících vozů. Myslím si ale, že pod tíhou této ze všech stran se valící virtuální reality, tak vzdálené skutečnému lidskému životu, mnozí lidé touží po hrdinech z masa a kostí, kteří mohou posloužit jako vzor či model pro hledání pravdy, smyslu a kvality lidského života. Jan Bula se jako mladý člověk rozhodl pro něco, co považoval v životě za nejlepší, a zůstal svému rozhodnutí věrný i v těžkých chvílích triumfujícího zla. Vstoupil do života druhých svou ochotou sloužit jim a Bůh byl s ním. Jeho odvaha a věrnost Božímu pozvání zůstávají i po desítkách let velkým svědectvím lásky.

Děkuji Mons. Jiřímu Mikuláškovvi za vyprávění přibližující osudy tohoto mladého kněze a věřím, že navzdory všem virtuálním supermanům se Jan Bula stane hrdinou v srdcích těch, kteří chtějí opravdově žít pro druhé v povolání, k němuž je zavolal Pán.

*Vojtěch Cikrle
biskup brněnský*

Snad budete se ptáti proč
až při záplavě nejrůznějších novin
tou zprávou někdo na srdce vám zaťuká.
Já vám už více živý neodpovím,
když pouta naše tajemná a bezruká
se náhle prodloužila do věčnosti.
Snad budete se ptáti proč.
V té chvíli za mne promluv, Pane,
o cestě společné tvým křížem požehnané.
Za oheň pohaslý ať deset nových vzplane
pro duše čekající země milované,
již jsem měl s tebou tolik rád.
Když mladý musím umírat
Ty ke všem promluv
za mne, dobrý Pane,
svým slovem laskavým ...

Josef Veselý: In memoriam

Čím asi bude toto dítě?

Lukov je vesnička ukrytá v táhlém údolí říčky Jaroměřice mezi Moravskými Budějovicemi a Jaroměřicemi nad Rokytinou. Nad okolní krajinu vyhlíží jen věž farního kostela svatého Jana Křtitele, kde právě dnes slaví pouť. Páter Eduard rozebírá v kázání slova evangelia o narození svatého Jana Křtitele.

Čím asi bude toto dítě?

Vzadu za lavicemi skromně stojí žena, asi čtyřicátnice. Marie Bulová. Přivdala se do Lukova ze Slovácka. Se svým prvním manželem Františkem Völkem se seznámila ve Znojmě, kde byla ve službě. Když manžel hned na začátku války padl na frontě, zůstala ve vsi, i když se na ni místní lidé stále dívali jako na přistěhovalce. Vdova s desetiletým Ládíkem se probíjela životem sama až do doby, kdy ji požádal o ruku o několik let mladší Antonín Bula. Našla v něm hodného muže a dobrého otce pro odrůstajícího syna. Během tří let se rodina rozrostla o další děti - Jana, Marii a Antonína - a tak se mají co ohánět. Muž pracuje u dráhy, ona pomáhá u sedláků.

Dnes se její myšlenky stále vracejí k prvním slovům kázání: Čím asi bude toto dítě? Myslí přitom na Jeníka. Narodil se právě na svatého Jana Křtitele a dostal po něm i jméno. Nedávno ji zastavil pan učitel:

Paní Bulová, rád bych si s vámi promluvil o vašem Jeníkovi. Ne, nebojte se, nic neprovedl. Totiž nic, co by vybočovalo z obvyklých mezí, usmál se. Nepopírám, že mi někdy dává zabrat. Je to chlapec velmi živý a nápaditý. Ale v jádru je hodný a také velmi nadaný - však to poznáte za pár dní na vysvědčení. Vím, že je pro vás těžké shánět peníze na živobytí, ale myslím, že by měl pokračovat ve studiu na gymnáziu. Dostal mnoho darů a byla by škoda, kdyby je nerozvinul. Dal bych mu to nejlepší doporučení. - No, přemýšlejte o tom v klidu, však máte ještě rok čas, loučil se pan řídící.

Nijak zvlášť ji nepřekvapilo, co říkal pan učitel o Jeníkově vynalézavosti a živosti. Není to s ním vůbec lehké.

A nikdy nebylo.

Je to už pár let, kdy se nemohla dočkat, až se děti vrátí domů. Večer se blížil a ony pořád nikde. Když se od sousedky dozvěděla, že šly k bohušickému rybníku, srdce se jí zastavilo strachy. Rozběhla se za nimi, když je už z dálky viděla živé a zdravé. Byly prý chytat běličky a Jeník jich měl nejvíc. Pak je ale majitel rybníka zahnal bičem. Nemusel na ně hned vytahovat bič, prolétlo jí hlavou. Vždyť běličky jsou v rybníce něco jako plevel a kapříky by si děti chytat netroufily. Ale hned nad tím mávla rukou. Hlavně, že se jim nic nestalo.

Teď už děti povyroستly, ale zase se navzájem popichují. Zrovna včera večer u stolu si Toník stěžoval, že mu Jeník vyhrožuje.

Co si vymýšlíš, vždyť nic neříká! okřikla ho.

Ale pod stolem mi vyhrožuje nohou, nedá se Toník. To on takhle sevře prsty u nohy, jako když se zatne pěst. A to znamená, že mně nabančí!

Zadívá se na Jeníka vpředu u oltáře. Vzpomíná, jak ho musela zkoušet z latinských odpovědí, když začínal ministrovat. Texty byly přeloženy v malé knížečce, která začínala slovy: Přistoupím k oltáři Božímu - k Bohu, který mě od mládí naplňuje radostí. Ano, pro Jeníka je ministrování radost a navzdory své živé povaze se chová u oltáře soustředěně. Ale mně utekly myšlenky kdoví kam.

Pane Bože, co s ním zamýšlíš?

Byla bych ráda, kdyby moje děti měly trochu snadnější život než já. Ráda se uskrovním, ráda budu běhat po sedlácích, jen mi, Pane Bože, dej zdraví. Promluvím o tom Jeníkově studiu ještě s mužem. Vím, že nebude proti.

Jeník s Toníkem už na ni čekají před kostelem.

Mami, podívejte se, pan farář nám každému dal celou pětikorunu na kolotoče. Můžeme si tam skočit?

Nejprve chtěla říct, že by tolik peněz nemuseli hned utratit, ale nahlas jen z legrace pohrozila: Ale než se tatínek s Ladíkem vrátí z hrubé, ať už jste doma!

Ještě rok sedával Jeník se svými spolužáky v lukovské škole, než nastoupil do primy budějovického gymnázia. Teď denně šlapává po cestě nad Starým potokem, který rozděluje Lukov na dvě části: kolem kostela jsou rozeseta selská stavení a na kopci za vodou bydlí domkaři. Domek tady mají i Bulovi. Už to má načasované - ví, kdy musí vyjít z domu, aby se u nádraží potkal se spolužáky přijíždějícími vlakem od Jaroměřic. Mají si pořád co povídat. Většina studentů se pak ještě zastavuje v kostele na otčenášek. Svoje místočko tam má i Jeník.

Pro svou družnou povahu má na gymnáziu brzy plno kamarádů. Někdy je přivede i domů. Bývá mezi nimi také Lad'a Malý, syn četnického strážmistra z Kojetic. Maminka má pro klukovské hry pochopení, ale když přijde tento chlapec, pocíťuje zvláštní tíseň.

Páter Florián Zanáška, profesor náboženství na budějovickém gymnáziu, bodrý Hanák z Bochoře, hned první hodinu náboženství primány překvapí: Každý z vás má pěkné jméno, které vám při křtu dali rodiče. Jenomže oni vás nemají tolik, jako já tady ve škole. Tož, abych to nepletl, chlapcům budu říkat Pepičku a děvčatům Mařenko.

Těžko říct, jestli pan profesor opravdu nemá paměť na jména nebo je to jen jeho druh humoru. Ve skutečnosti studenty gymnázia pozná všude, zvláště tam, kde ho oni vůbec netouží potkat.

A tento přísný pan profesor a Jeník se svou živou povahou si moc dobře rozumějí.

Biřmování

O slavnosti Božího Těla v roce dvaatřicátém ohlašoval pan farář:

Dne 1. června proběhne v naší farnosti generální vizitace a pan biskup také udělí svátost biřmování. Jeho Excelence přijede o čtvrt na osm z Moravských Budějovic. Uvítáme jej u fary. Přijďte, páni starostové a zástupci katolických spolků. Pak půjdeme průvodem do kostela, následovat bude mše svatá, apoštolské požehnání a o 9. hodině zkouška dětí ze svatého náboženství ve škole. Od půl jedenácté se bude udělovat svátost biřmování.

Pan biskup, už trochu nahrbený sedmdesátník, dočetl z liturgické knihy povzbuzení biřmovancům. Pak si sundal brýle a podíval se do tváří nejbližších chlapců a děvčat.

Na chvíli spočinul jeho pronikavý pohled i na Jeníkovi: Milí hoši a dívky, máte se stát bojovníky Kristovými a kráčet tak ve stopách mnoha statečných křesťanů před vámi, kteří se zasazovali pro království Boží i za cenu vlastního života. A nemyslím jen na dávné doby pronásledování prvních křesťanů, ale i na ty, kteří osvědčují svou věrnost v naší době. Myslím na mexické katolíky, zejména na statečného kněze pátera Proa s pomocníky, kteří pro věrnost církvi umírali na popravišti s výkřikem „Ať žije Kristus Král! Tento výkřik se stal pro věřící v Mexiku pozdravem, jímž se navzájem povzbuzují, když se musejí tajně scházet po domech. Váží si mše svaté a možnosti přijímat svátosti víc než vlastního života. Kéž nás Bůh chrání takových zkoušek! Přesto však volám se svatým Pavlem: „Oblečte si zbroj Kristovu a odporujte zlu až do krve. Ať vás Duch Svatý posiluje! Z biskupovy zestárlé a unavené tváře probleskovalo mladistvé nadšení.

Odporujte zlu až do krve! - zní Jeníkovi v uších ještě několik dní. Musím se o tom mexickém knězi dozvědět víc, umiňuje si. V hodině náboženství si dodá odvahy a přihlásí se: Prosím, pane profesore, u nás v Lukově bylo svaté biřmování a pan biskup se zmínil o nějakém statečném knězi z Mexika. Umíral prý na popravišti s výkřikem „Ať žije Kristus Král!

Ano, to byl páter Michael Pro, usmál se páter Florian, potěšený Jeníkovým zájmem. Prý studoval i v Praze a naučil se trochu česky. Říkával: Já jsem vždycky pro. Tak ty bys o něm rád věděl víc? Dobře, Pepíčku. Příště si tedy o něm něco povíme.

V příští hodině náboženství nemusel pan profesor nikoho napomínat. I známé firmy napjatě naslouchaly příběhu statečného mexického jezuity, který přes zákaz vlády sloužil věřícím. Protože kostely byly uzavřeny, páter Pro sloužil mše, oddával snoubence, křtil děti, podával svaté přijímání - někdy i více než tisícovce věřících za jediný den - v soukromých domech. Přitom dobře věděl, že pokud bude dopaden při činu, hrozí mu smrt. Naštěstí však policii obratně unikal.

Jednou jej v domě při tajné mši překvapila policejní hlídka: Policie! Otevřete!

Páter Pro naznačil lidem, aby se rozeběhli po celém domě. Pak si zapálil cigaretu a čekal. Když policie vtrhla dovnitř, zeptal se:

Koho hledáte?

Musí tady být kněz!

Tady? No, tak se pojd'me podívat!

A vodil je po celém domě, z místnosti do místnosti. Nakonec se s nimi rozloučil s omluvou, že ho čeká snoubenka (myslel tím svoje věřící), a odešel.

Jindy jej zase sledovali jako podezřelého. Nastoupil do taxíku, který řídil věřící člověk, jemuž nebylo proti mysli vystřelit si z policie. Policisté je v autě pronásledovali.

Po chvíli taxikář náhle odbočil do postranní ulice, přibrzdil a páter Pro rychle vyskočil z auta. Ledabyle se opřel o nejbližší strom a pokuřoval cigaretu. Policisté si ho ani nevšimli a hnali se dál za taxíkem.

Jednou večer otec Pro zjistil, že ho nespouštějí z očí dva policisté. Zřejmě se jim zdál podezřelý. Co teď? Nikde žádná domovní chodba, kam by mohl zmizet. Vtom šla kolem jeho známá, mladá dáma. Zakýval na ni a pošeptal jí pár slov. Pochopila. Zavěšení do sebe loudali se dál jako zamilovaný párek. Policisté chvíli nerozhodně přešlapovali a pak odešli. Mysleli si, že se zmýlili.

Marná snaha police dopadnout Michaela Proa trvala až do dne, kdy úkryt nepohodlného kněze a jeho bratrů prozradil při mučení jeden mladý dělník. Zatkli je a obvinili z účasti na atentátu. Ačkoli proti nim neměli žádné důkazy, byli všichni odsouzeni k trestu smrti.

Popravě přihlíželo mnoho důstojníků a pozvaných hostů.

Na otázku, jaké má poslední přání, odpověděl Michael: Rád bych se pomodlil.

Poklekl a několik minut se tiše modlil. Musí být prolita kněžská krev, aby byla má vlast osvobozena, opakoval. Potom políbil kříž, povstal, roztáhl paže do tvaru kříže a zvolal: Kéž se Bůh nad vámi slituje! Pane, ty víš, že jsem nevinný. Z celého srdce odpouštím svým nepřátelům! Odstranil si pásku z očí a stačil ještě vykřiknout:

At' žije Kristus Král!

Vtom jej zasáhla kulka a smrtelně zraněný kněz se zhroutil k zemi. Přistoupil k němu jeden voják a vystřelil ještě ránu z milosti.

Podobně probíhaly další popravy. Náhle dorazila depeše, v níž argentinský velvyslanec žádal odklad popravy.

Pro pátera Proa, jeho bratra Humberta a další dva odsouzené došla žádost pozdě. Zachránila jen nejmladšího Michaelova bratra Roberta.

Když pan profesor skončil vyprávění, bylo ve třídě ještě dlouho ticho. Přerušil je Jeník:

Jak ho mohli zastřelit, když byl přece nevinný?

Oni dobře věděli, že je nevinný, vysvětluje pan profesor. Ale vadilo jim, že to byl kněz věrný církvi a Svatému otci, který se nechtěl skrývat, když ho věřící potřebovali. Co myslíte, dokázali bychom být také tak stateční, kdyby to okolnosti vyžadovaly?

Té noci má Jeník sen.

Všude kolem něj zuří pronásledování. I jeho zatkli a odsoudili k smrti. Kat mu nasazuje na krk oprátku a kdosi na něj křičí: Tak co, ještě věříš na to vaše nebe?

Věřím! vykřikne - a vtom se probudí.

Nejde mu to z mysli. Všechno záleží na tom, jestli je pravda to, co kněží říkají.

Věří kněží tomu, co říkají druhým?

Věří, že vstaneme z mrtvých jako Pán Ježíš?

Vybaví se mu tvář jednoho pána, který se onehdy ve vlaku vysmíval víře starých babiček a mluvil o světle pokroku, o nové společnosti, kde lidé už žádného Boha potřebovat nebudou. Všechno je to prý jen výmysl kněží, kteří se z toho mají dobře.

Kdyby tak měl odvahu někoho se na to zeptat.

Na pouti v Hlubokých Mašůvkách se nakonec svěří knězi při zpovědi:

Otče, měl jsem pochybnosti ve víře. Ve zpovědnici sedí mladší velmi laskavý kněz.

A v čem jsi měl pochybnosti?

Jeník vyhrkne: Jestli kněží věří tomu, co říkají druhým. Sám se zalekne toho, co právě řekl. Chlapče, také jsem si v tvém věku kladl podobné otázky. A než jsem se rozhodl pro kněžství, říkal jsem si: Nechtěl bych věnovat život něčemu, co by se pak ukázalo jako klam. A teď ti mohu říct, že jsem během studia nenašel nic, co by otřásl mou vírou. Není nic, co by musela

církev skrývat v obavě, aby to nevyšlo najevo. Církev předává jen to, co převzala od apoštolů. Chrání a předává učení Ježíše Krista a učí člověka lásce k Bohu a k bližnímu.

Páter Cyril

Do Lukova nastoupil nový kněz, páter Eduard se přestěhoval na faru v Dalešicích. Na třetí zářijovou neděli čtyřiatřicátého roku v deset hodin se konala slavná instalace nového pana faráře. Usměvavému páteru Cyrilovi odevzdal před kostelem klíče od Božího domu brněnský sídelní kanovník monsignor Josef Kalabus, který pak mluvil v kázání o službě pastýře a popřál novému faráři, aby byl láskyplným duchovním otcem pro všechny, které mu Pán na novém působišti svěčuje. A páter Cyril Bojanovský si vzal jeho slova skutečně k srdci.

Na faře má spoustu zajímavých věcí. Také velkou knihovnu. A Jeník brzy není k odtržení od knížky. Až to někdy maminku zlobí. Mají se doma střídat s Toníkem v zatápění. Jeník se pustil do práce. Vybral popel, připravil třísky, dříví a zapálil papír. Oheň začal vesele prskat a rozhořival se. Ještě budu muset zajít s košem na dvůr a donést větší polena, pomyslí si Jeník. Jenomže v tu chvíli padl jeho pohled na rozečtenou napínavou knížku. A tak ji na chvíli otevřel. Než zase zvedl hlavu, oheň už dávno vyhasl. Když přišla maminka s Toníkem domů, byla v kuchyni nepříjemná zima a Jeník teprve znovu zatápěl.

Pan farář i slečna Anička, která přišla z nedalekých Ohrazenic, aby na faře vedla domácnost, si Jeníka velice oblíbili. Je šikovný, ale i ochotný a obětavý. Je pro něj maličkostí postavit v kostele betlém nebo navrhnout slečně Aničce zajímavý vzor na vyšívání oltářních plachet. Pomáhá také na poli při žních a snaží se odvděčit za to, že se doma všichni uskovňují, aby mohl studovat.

Na gymnáziu se ujímá vydávání třídního časopisu. Nazval ho Ekrazit. Když přemýšlel o názvu, zrovna se v chemii učili o této nebezpečné trhavině, vyráběné z kyseliny pikrové. A to se Jeníkovi zalíbilo, protože si zahrává opravdu s nebezpečnou látkou - píše básničky na pány profesory. A tak si poté, co vyšlo nové číslo Ekrazitu, prozpěvují studenti o přestávce na melodii tehdy známé písně Volha, Volha... třeba o paní profesorce Kozinové, zvané madame Morell:

Madame Morell v třídu vešla, třídě pohled poslala

A již vtre vocabulari žáka k stolku pozvala.

Nejdřív nosem zakroutila, potom dala otázku

Nu, a pak se zašklebila jako Budha z obrázku...

Ke cti členů profesorského sboru je třeba říci, že mají smysl pro humor a že jsou dokonce nedočkaví, koho z nich si v příštím čísle Ekrazitu mladý Bula vezme na mušku.

Mohlo by se zdát, že Jenda má plnou hlavu hloupostí a na něco vážného nepomyslí, ale to by byl velký omyl!

V Jeníkovi něco zraje. Začalo to biřmováním, kdy ho zaujal hrdinský život pátera Proa. Teď už je Jenda v sextě, a protože jsou právě Velikonoce, drží stráž u Božího hrobu. Klečí u bočního oltáře kousek od pozlacené monstrance s Pánem Ježíšem skrytým v eucharistii a přemítá: Zítra navečer kněz monstranci pozvedne a zazpívá: Vstalt' jest této chvíle! V tom okamžiku se rozezní varhany a sbor zapěje jásavou píseň oslavující vzkříšení...

Tolikrát to už prožil zblízka jako ministrant a vždycky se na tuto slavnostní chvíli, připomínající vyhlášení vítěze, moc těší. Dnes už se nemusí ptát, jestli kněží věří, že i my z mrtvých vstaneme, krásou slavnou vzplaneme. Páter Florián a pan farář, ti tomu určitě věří! A najednou Jeník v duchu sám dodává: Pane Ježíši, já ti také věřím!

A v té chvíli jako by se ho Pán Ježíš zeptal: Jeníku, chtěl bys být knězem?

Ne, neslyšel žádný hlas z nebe, ale měl zvláštní jistotu, že to není jen jeho nápad! Věděl, že jednou přijde okamžik, kdy se bude muset rozhodnout, jak prožije svůj život. Věděl, že mu Pán Ježíš nechává svobodu a nevnučuje se, jen tiše čeká. A tušil, že toto pozvání dává smysl všemu, co zatím prožil a co dělal.

O prázdninách po septimě požádal lukovský pan farář pátera Františka Vorlíčka, rodáka z nedalekých Vacenovic, který nedávno přijal kněžské svěcení, aby přijel na návštěvu do jeho farnosti a sloužil ve zdejší kostele mši svatou. A aby také farníkům udělil s novokněžskou mocí své požehnání. Otec František pozvání rád přijal. Tak se teď před kostelem netrpělivě poždouchují ministranti a družičky a s ostatními věřícími očekávají jeho příjezd. Lukovský pan farář stojí mezi nimi. Tady pohladí malou družičku po vlasech a zeptá se, jestli ji už nebolí nožičky, tam zase napomene strkající se ministranty, tu se optá farníků na nemocného, kterého včera navštívil, jestli už je to lepší, přes ulici zase zdraví mladé manžele z Jaroměřic, které učil ve škole... Jeník to pozoruje a začíná chápat význam oslovení páter - otec. Napadne ho: To bude moje rodina!

Po primici pátera Vorlíčka Jenda poznal, že přišel čas Bohu odpovědět. A protože věděl, že důležitá rozhodnutí se v životě dělají jen jednou, vydal se na faru za páterem Cyrilem.

Důstojný pane, přišel jsem se s vámi poradit. Pojď dál, vyzve jej pan farář. Tak copak tě trápí? Víte, pane faráři, já už dlouho o něčem přemýšlím... Myslím si, že bych měl být knězem, vysouká ze sebe Jenda. Páter Cyril se laskavě usměje: A víš, Jendo, že si to myslím už dlouho? Pořád se točíš kolem kostela a fary, je vidět, že máš Pána Boha rád. Ale copak ti na to řekli doma? Jeník posmutní: S našimi jsem o tom ještě nemluvil. Mám strach, co mi řeknou, protože pro ně by to byla velká zátěž. Taky jsem chtěl prvně vědět, co si o tom myslíte vy.

Pan farář pohlédne na Jendu s tátovskou hrdostí: Mám velkou radost při pomyšlení, že by z mé farnosti vzešel kněz. Však už se za to v kostele dlouho modlíme. Tak promluv s vašimi a pak mi řekneš, jak jsi pochodil.

Jenda odešel z fary viditelně povzbuzen. Jako by z něj spadlo něco tíživého, co se po rozmluvě s panem farářem rázem rozplynulo. Všechno kolem něj se rozjasnilo a nitro se mu rozezpívalo vděčností.

Doma nejdřív nahlédne do kuchyně. Maminka je tam sama a zašívá. Přisedne si na lavici a nesměle začne: Mami, můžu se vás na něco zeptat? Maminka k němu překvapeně vzhledne: A copak to bude? Jenda začne tichým hlasem: Co byste řekla tomu, kdybych šel studovat na kněze? Myslím, že mě Pán Bůh volá. Maminka se podívá Jendovi pátravě do očí: A rozmyslel sis to dobře? Už dlouho o tom přemýšlím, přiznává Jenda. Radil jsem se už s panem farářem, ale doma jsem se bál.

Maminka pohlédne na syna s mateřskou něhou: Jeníku, pokud jde o mě, já bych z tvého rozhodnutí měla velkou radost, ale nevím, co tomu řekne tatínek.

Tatínek štípal v kůlně dříví. Jenda chvíli čekal, až zatne sekyru do špalku, a začal s ním sbírat nasekané dříví do koše.

Pak se osmělí: Tati, potřeboval bych si s vámi o něčem důležitém promluvit. Tak si na to sedneme, ne? řekne tatínek a usedne na lavici opřenou o zeď kůlny. Víte, blíží se maturita a já se musím rozhodnout, co budu dělat dál. Stále více cítím, že bych měl být knězem. Ale bojím se, že se na mě budete kvůli tomu zlobit.

Tatínek dlouho mlčí a pak řekne: No, řeknu ti to upřímně: moc z toho radost nemám. Myslel jsem si, že při tvém nadání to můžeš někam dotáhnout. Podívej se na pana faráře. Člověk z města, vzdělaný, ale tady to nikdo neocení. A tebe nečeká nic lepšího. Jak tě znám, nikam se tlačit nebudeš. Po chvíli mlčení však smířlivě dodal:

Ale bránit ti nebudu!

Léta přípravy

Po prázdninách vítá Jendu s kufírkem osobních věcí nápis Salve u vchodu do alumnátu na Antonínské ulici v Brně. Ke svému překvapení se tam potká se čtyřmi spolužáky z budějovického gymnázia. Nastává pro něho doba perného studia, ale i mnoha radostných chvil. Brzy se cítí v alumnátě jako doma.

V červnu jedenačtyřicátého roku zarmoutila věřící nejen v brněnské diecézi zpráva o náhlém úmrtí biskupa Josefa Kupky při generální vizitaci v Nové Říši. Odpoledne biřmoval jednu část biřmovanců a druhý den měl pokračovat. Poté, co ráno dlouho nevycházal z pohostinského pokoje v klášteře premonstrátů, našel ho jeho sekretář mrtvého v křesle. Selhání srdce, konstatovali lékaři.

Jenda se zúčastnil s ostatními bohoslovci pohřbu v brněnské katedrále sv. Petra a Pavla a vděčně přítom vzpomínal na slova starého biskupa při biřmování před devíti lety, která znamenala počátek jeho cesty ke kněžství.

Dvačtyřicátý rok zasadil kněžskému ústavu těžkou ránu. Do alumnátu přišel příkaz, aby byla budova ústavu vyklizena pro potřeby německé armády. Nejprve se zdálo, že bohoslovci najdou útočiště v chlapeckém semináři na Veveří ulici, ale za dva měsíce byli vyhnáni i odtud.

Budou muset alumnové zanechat studia a vrátit se domů? Pan regens s ostatními představenými se nevzdávají. Po krátkém vyjednávání se osiřelá biskupská rezidence u katedrály na Petrově změnila v seminář. Chlapci jsou v pokojích po šesti, po sedmi, jak se vejdu postele.

A protože je jich hodně, nacházejí útočiště i v některých kanovnických domech. Navzdory nedostatku potravin a stísněným životním podmínkám panuje v alumnátě rodinná atmosféra a chlapci mají ke svým představeným mnohem blíž.

Příbuzní se snaží alumnům přilepšit v jídle. Také Bulovi seženou občas nějaké potraviny. Doručit je do Brna je však velmi nebezpečné, protože na nádražích jsou německé hlídky, které kontrolují zavazadla, aby zabránily pašování potravin do města. Stačí malá neopatrnost, a člověk se snadno dostane do vězení nebo do koncentračního tábora.

Jendova sestra Marie se svou přítelkyní jsou však odvážné. Poprvé proklouzly nepozorovaně a s vděčností pak děkovaly v blízkém kostele svaté Maří Magdalény za Boží ochranu. Podruhé to bylo už jen o vlasek - sunuly se v zástupu k východu a snažily se být co nejméně nápadné. Najednou slyší ostré: Halt! Němec ukáže na Mariinu přítelkyni a chce vidět obsah kufru. Marie se nezastaví, ani se neohlíží, jen aby byla co nejdříve z dosahu hlídky. Její kufr je totiž plný potravin. O kamarádku se nebojí, protože ta nese pro Jendu čisté prádlo a kromě několika buchet v kufru žádné potraviny nemá. I když měly velký strach, do Brna se vydaly ještě několikrát. Jendovi totiž hrozilo onemocnění tuberkulózou, a proto potřeboval vydatnější stravu.

Každodenní běh života v alumnátě byl náhle narušen nařízením o totálním nasazení. Mnozí dostávají předvolání na práci do říše. Tomu se Jenda vyhne, ale seminář musí přece jen opustit a nastoupit jako dělník do německé keramičky ve Vranovské Vsi. Protože se umí postavit ke každé práci, vlastnoručně tam vymaluje pro maminku džbánky a soupravu talířků.

V půli května 1944 se Bula vrací do alumnátu. Jedenatřicet studentů začínalo čtvrtý ročník a jen třinácti se podařilo vyhnout se pracovnímu nasazení. Ti mohli v únoru přijmout jáhenské svěcení a za necelé dva měsíce už budou vycházet z katedrály jako kněží. Jenda nelituje, že prožil více než rok v keramičce. Upevnil se v úmyslu jít za Pánovým voláním.

Když se po propuštění z pracovního nasazení zastavil doma, tatínek mu řekl: Už se do Brna nevracej. Máš školy, kdybys šel ke dráze, mohl bys získat slušné místo.

Jendu však již nelze zviklat: Tati, ani nevíte, jak je mě tam potřeba!

Vnější okolnosti už mohou jen prodloužit čekání, ale nemohou zvrátit jeho rozhodnutí následovat Ježíše Krista. Hodně mu v této době zkoušky pomohly válečné encykliky, dopisy, které všem nasazeným alumnům pravidelně posílal pan regens Skoupý. Začínaly slovy: Alumni mei dilectissimi - Moji nejmilejší alumnové.

Do prázdnin stačil Jenda složit zkoušky ze čtvrtého ročníku a každý den v kapli děkoval Bohu za to, že vyslyšel jeho prosby v době pracovního nasazení, aby se mohl vrátit a pokračovat v přípravě na své poslání.

Studium je v závěru války často rušeno leteckými poplachy, které jsou většinou odvolávány, protože bombardéry míří buď na Vídeň, nebo na Bratislavu. Průmyslová část Brna byla postižena velkým bombardováním v srpnu 1944, v říjnu se zase objevovali nad městem hloubkoví letci, zvaní kotláři. Snášeli se nad nádraží a kulometry se snažili prostřelit kotle parních lokomotiv, aby je tak vyřadili z provozu. Bohoslovci to pozorovali z terasy biskupské rezidence.

Také těsně před Vánocemi byl vyhlášen letecký poplach. Někteří z alumnů ani nešli do krytu v domnění, že poplach bude zase planý. Jak se mýlili! Okna a dveře se náhle otřásla výbuchem někde blízko ve městě. Zlověstný hukot amerického bombardéru je slyšet i nad Petrovem.

A další ohlušující výbuch! Těžká bomba musela dopadnout v nejtěsnější blízkosti rezidence. V krytu někteří na chvíli ztratili vědomí. Ti, kteří nedoběhli včas, prožili chvíle úzkosti.

Naštěstí všichni bez úrazu přežili. Jediné okno na jižní straně však nezůstalo celé, bohoslovci vysypávají sklo z prostěradel, někde jsou vyražené dveře, kachlová kamna rozházená po místnosti, neteče voda a nejde elektřina. Také v kapli, kam spěchají poděkovat Bohu za ochranu jejich životů, je spoušť. Po barevných vitrážích zůstaly jen prázdné rámy. Otvory se musejí zakrýt překližkou, protože sklo není k sehnání. Pan regens navrhl provizorně nahradit zničené vitráže obrazy. Jenda Bula si to vzal na starost. Když za několik dní vcházejí bohoslovci do kaple, překvapeně se rozhlížejí. Jenda namaloval na tři kartony, vyřezané podle tvaru novogotických oken, výjevy z Kalvárie. Někomu prozradil, že tváří svatého Jana pod křížem vtiskl podobu svého obličeje. Nikomu však už neřekl, že Pannu Marii Bolestnou se pokusil připodobnit své mamince.

Překližka v oknech nemohla zabránit průvanu ani nesnesitelnému chladu, proto bohoslovci nastoupili do alumnátu po vánočních prázdninách vždy jen na několik dní a museli studovat doma. Mezitím se přiblížila fronta a pan regens propustil všechny alumnusy k rodičům. Svolával je až v druhé půlce května, přesto bohoslovci složili zkoušky jenom s malým zpožděním a mohli tak ukončit poslední ročník svého studia.

29. července 1945 uděluje pan biskup Stanislav Zela z Olomouce v brněnské katedrále kněžská svěcení. V zástupu novokněží s nadějí na lepší časy ve svobodné zemi kráčí i šťastný páter Jan Bula. O týden později pokleká doma před svými rodiči a prosí je o požehnání před svou první mší svatou.

Místní kronikář zapsal do obecní kroniky:

Velkou místní slavností v Lukově byl den 5. srpna, kdy se konala první mše svatá (primice) zdejšího rodáka Jana Buly. Již den před slavností provedla mládež výzdobu cesty od domu primiciantova až ke kostelu a postavila čtyři brány. V neděli před 10. hod. shromáždila se mládež i dospělí z místa i z okolí před domem rodičů primicianta a po příchodu kněží vyšel velký průvod za doprovodu hudby ke kostelu. Před kostelem měl slavnostní kázání

moravskobudějovický děkan P. Opletal a pak se konaly v kostele slavnostní bohoslužby. Tato primice byla první slavností toho druhu v Lukově, neboť před 74 roky byl sice vysvěcen zdejší rodák Metoděj Šplíchal, ale první mši svatou měl v Moravských Budějovicích.

Úryvek z Písma svatého na primičním obrázku vyjadřuje velkou vděčnost za vyslyšení modliteb v době, kdy se Jendovi zdálo, že se mu oltář spíše vzdaluje, než přibližuje:

Chválen buď Bůh, jenž nezamítl mou prosbu
a své milosti mi neodepřel. (Žalm 64,20)

Pan kaplan

Modlete se už teď za farnost, do které vás pan biskup pošle! Jenda si stále připomíná výzvu exercitátora pronesenou při duchovních cvičeních v alumnátě. Od té doby si vždy představoval děti, mládež, táty a mámy, dědoušky s holemi a shrbené stařenky, kteří na něj někde čekají, a prosil za jejich potřeby. Nezapomínal na to ani při práci v keramičce. Tehdy byly jeho modlitby ještě vroucnější.

Teď drží v ruce dekret, kterým byl ustanoven kooperátorem v Rokytnici nad Rokytnou. Není to daleko od jeho rodné farnosti, a tak se na bratrově motorce hned vydal na návštěvu svého prvního působiště, aby se tam představil panu faráři a domluvil se s ním, kdy má nastoupit.

Nejdříve ale zašel do místního kostela pozdravit svého Pána. Při pohledu na oltářní obraz překvapeně zjistil, že kostel je zasvěcený jeho patronu svatému Janu Křtiteli. Jako v Lukově!

Pane Ježíši, svatý Jan pro tebe připravoval cestu do lidských duší. Po ničem jiném netoužím ani já. Prosím, propůjč mým slovům a skutkům moc svatého Jana, abych vždycky ukazoval cestu k tobě. Požehnej také mému prvnímu setkání s panem farářem, abychom si dobře rozuměli, vroucně prosil před svatostánkem.

Z kostela zamířil k faře a u dveří zatáhl za zvonek.

Po chvíli otevřela hospodyně, příjemná žena, asi čtyřicátnice. Tázavě se na něj podívala. Protože měl na sobě kožené kalhoty a bundu, nenapadlo ji, že je to kněz: Co si přejete?

Jenda pochopil důvod jejího váhání, lehce se uklonil a řekl: Já jsem Jan Bula a mám zde nastoupit jako kooperátor.

Tvář hospodyně se rozjasnila: Buďte vítán! Pan rada se už na vás těší.

Rokytnický páter Stanislav Lakomý přivítal svého mladého kaplana upoutaný na lůžko: Bratříčku, vítám vás. Jsem moc rád, že mi poslali posilu, vidíte, sám už jsem úplný Lazar.

Páter Jan se na pana radu směje: Energie mám zatím dost. Někteří moji spolužáci jsou už rok ve farnostech.

Já jsem byl nasazený v keramičce, a tak ani nevíte, jak se těším na pastorači. Když mně pomůžete svými zkušenostmi, uvidíte, že půjde všechno dobře.

Také tvář pana rady prozáří úsměv: Budu moc rád, když si budeme rozumět. Přiznám se, měl jsem trochu strach, koho mi pošlou. Víte, bratříčku, už to tady táhnu osmnáctý rok a cítím se unavený.

Na svatého Václava si lidé v kostele zvědavě prohlížejí mladého kaplana.

Usměvavý, ochotný, zbožný, horlivý. S panem radou jsou jako otec se synem. Páter Jan objíždí na motorce přífařené obce, ujímá se škol, ministrantů, mládeže, ale i nemocných. Projevuje se také jako zdatný sportovec.

V Rokytnici ožívá okupací a válečnými událostmi narušený společenský život. V orlovně se pravidelně hraje divadlo. Páter Jan s ochotníky nacvičuje, maluje plakáty i kulisy. Rokytnická fara je stále plná dětí a mládeže.

Za teplých večerů kaplan rád posedí s mladými na zídce u kostela pod starými lipami a nává se nese zpěv nebo se rozléhají salvy smíchu. Bula by chtěl získat jejich srdce pro Krista, aby dovedli obhájit svou víru i v prostředí škol, továren a úřadů, kde se snaží ovládnout pole komunisté.

Jednoho mladíka, který měl plnou hlavu nového učení, přivedla mládež na faru. Páter Jan se chlapce zeptal, jak se jmenuje, a pak ho vybědl: Tak povídej, Zdeňku!

Mladík byl zaskočený klidným a přátelským přijetím, ale brzy se rozohnil: Proč nejdete s komunisty? První křesťané měli přece taky komunismus a měli všechno společné!? Pan kaplan hned odvětil: Ano, měli. Jenomže k tomu nebyli nuceni, zříkali se majetku dobrovolně. Prodali pole, donesli peníze apoštolům a tak pomáhali chudým. To je křesťanský komunismus, který říká: Co je moje, to je i tvoje - tedy dává. Novodobý komunismus však říká: Co je tvoje, to je i moje. A bere.

Ale výsledek je přece stejný, ne? namítl Zdeněk.

Právě že není, odpověděl kněz. Komunisté člověka připravují o jeho svobodu, kterou nám Bůh dal jako největší dar.

Ale oni říkají, že žádný Bůh není, že si ho vymysleli kněží, vyhrkl Zdeněk. Příroda se přece vyvíjela miliony let a člověk se vyvinul z opice.

Víš co, Zdeňku, zkusme přemýšlet společně, navrhuje páter. Lidé zpočátku chodili pěšky, potom si ochočili zvířata, pak je zapřáhli do vozu, dnes jezdíme na motorce, v autě nebo vlakem. To je také vývoj. Ale: Vyvinulo se to samo? Ne! Vymysleli to lidé. V přírodě se také objevovali postupně dokonalejší tvorové, až se objevil člověk.

Ale nelze to pochopit bez existence velmi moudré, dobré a mocné bytosti - bez Boha, vysvětloval trpělivě pan kaplan.

Tak proč říkají, že věda je proti víře? namítl už velmi nejistě Zdeněk.

To nechci posuzovat. Mohu ti však uvést jména stovek věřících vědců.

Pan kaplan se odmlčel. Až po chvíli dodal: Vážím si tě, Zdeňku, že ses nebál přijít a že dovedeš svůj názor zastávat před druhými. A že poctivě hledáš pravdu. Když budeš chtít, přijď zase.

Ve volných chvílích se páter Bula rád toulá po okolí s kufříkem malířských potřeb.

Jednou se u něj zastavil hajný. Se zájmem pozoroval zručné tahy jeho štětce a byl překvapený, že najednou i on vnímá krásu místa, kolem kterého léta nevšímavě chodil. Dali se do řeči a mladý kněz se zmínil o tom, že hledá nějakou chatu, kde by mladí orli mohli o prázdninách prožívat svá dobrodružství. Hajný mu nabídl chaloupku, kterou Jan právě maloval. Kdysi sloužila panstvu při honech, teď je prázdná. Bude jenom rád, když se trochu vyčistí a provětrá.

A tak po svatém Cyrilu a Metoději šlapalo dvacet chlapců po Zámecké cestě vstříc romantice zálesáků. Nebylo to poprvé, řadu týdnů si chaloupku připravovali. Vyčistili ji, vyzdobili a stloukli pryčny na spaní. Teď jen rozložili deky, postavili stan a pustili se do vaření oběda. Po obědě sesbírali v lese suché dříví na večerní táborák a těšili se na první noc mimo domov.

Před setměním za nimi přijel na motorce kaplan Jan. Když potom slavnostně zapálil táborák, mohl za praskotu hořícího dříví začít své večerní vyprávění. Nazval ho O Lojzíkovi.

Vstávej! budí ráno maminka Lojzíka.

Jako obvykle se mu z postele moc nechce, ale pak si vzpomene, co slyšel včera v náboženství: Uvidíte, děti, že když budete jednat podle Božích přikázání, Pán Bůh vám už tady na zemi udělá nějakou radost.

Tak tohle bych si dnes mohl zkusit, napadlo Lojzíka. Budu celý den hodný a uvidím, co je na tom pravdy. Nebudu štípat holky, nebudu plivat na trpaslíka v zahradě, umyji nádobí, zametu kuchyň a nebudu nadávat Ferdovi. To jistě Pána Boha překvapí a udělá mi nějakou radost.

To pak bude znamení, že mám být hodný pořád.

Rychle vyskočil z postele, pomodlil se, umyl, ustrojil a velmi slušně pozdravil maminku v kuchyni. Všiml si, že maminka byla překvapená, že je tak brzy hotov, protože jindy ho musela

tahat z postele, aby nepřišel pozdě do školy. Způsobně posnídal a sklídil po sobě ze stolu. Když se loučil, maminka se na něj usmála. Ale jinak nic.

Vyšel z domu. Na trpaslíka se ani nepodíval, děvčatům dal pokoj, do třídy vešel bez kotrmelce, s kluky se nebral, při vyučování dával pozor. Byl vyvolaný, ale nešlo mu to, protože předsevzetí být hodný si dal teprve ráno a učit se měl včera. Tak zase žádná zvláštní radost.

Na chodbě ho navíc neprávem okřikl školník: Ty kluku ušatá, žes to zahodil ty, ten papír, co tamhle leží?! Ale Lojzík se zachoval hrdinsky. Beze slova zvedl papír a zanesl ho do koše. Ale domů přišel celý posmutnělý - radost pořád nikde.

Nějaký hlásek mu radil: Nechej toho, nemá to cenu. Ale Lojzík si řekl, že musí aspoň ten jeden den vydržet. Vrátil se včas z lítačky domů, bez odmlouvání zašel mamince nakoupit a čekal, že od ní dostane aspoň bonbón, ale ona mu jen poděkovala a poslala ho, aby se šel učit. Tak se dostal Lojzík až na konec dne a radost pořád nikde.

Lehl si s knížkou do postele, když za ním přišla maminka. Usmála se na něj a s láskou ho pohladila po vlasech: Dnes jsi mi udělal velkou radost!

Lojzíkovi se najednou někde hluboko uvnitř udělalo krásně teplo. S překvapením zjistil, že je moc šťastný...

Pan kaplan se rozhlédl po tvářích chlapců ozářených ohněm a zeptal se: Co myslíte, nezkusíme to zítra také?

A za chvíli se už údolím nesla píseň, jež umocňovala kouzlo večera:

Lučiny, lesy, skály jsou naši přátelé,
ve svůj klín nás pozvaly, zpívejme vesele.
Zápas o čisté mládí, pojí nás v jeden kruh,
chceme se míti rádi, chrániti druha druh.
Když světla hvězd se rojí, ohníček zahoří,
o věčném lásky zdroji k nám tiše hovoří.

Než se rozešli před spaním, ještě se všichni u dohasínajícího ohně pomodlili. Poděkovali za krásný den, vzpomněli na rodiče a všechny blízké doma a poprosili za Boží ochranu.

I přes své povinnosti je otec Jan každou volnou chvíli u svých orlíků. Někdy přichází i před svítáním a s hlídkou společně pozorují východ slunce. Jsou to chvíle důvěrných rozhovorů i povzbuzujících přátelských setkání.

Když se po čase chlapci loučí s chaloupkou, už se těší na příští prázdniny.

Hodina velké zkoušky

Po únorovém převratu nastaly církvi těžké časy.

Od 1. ledna 1949 bylo zastaveno vydávání všech náboženských časopisů - prý pro nedostatek papíru. Komunistická vláda se snažila přinutit církev, aby sloužila novému režimu, který však výslovně zakazoval náboženskou výchovu mládeže a usiloval všemi prostředky o vymýcení víry v Boha jako feudálního přežitku. Svatý otec byl napadán v tisku i v rozhlase jako spojenec nepřátel našeho lidu.

Také z domova přicházely Jendovi smutné zprávy. Lékaři zjistili tatínkovi rakovinu žaludku. Svým blízkým se ztrácel před očima. Nakonec musel být převezen do třebečské nemocnice. Když za ním Jenda přišel, bylo vidět, že ho návštěva potěšila. Namáhavě šeptal: Jeníku, nechal jsem si zavolat kněze a jsem připravený na cestu. Cítím, že mě brzy pochováte. Jsem rád, že jsi jako kněz šťastný. Sám na sobě jsem teď poznal, že kněz může pomoci i tehdy, kdy už žádný jiný člověk pomoci nemůže.

Jan hladil tatínka po ruku a dojatě šeptal: Díky, tatínku. Za všechno, co jste pro mě udělal. Pán Bůh vám to oplatí.

Druhý den tatínek zemřel.

Po pohřbu pozval pan rada Bojanovský Jana na faru na kus řeči. Vypadal unaveně a ustaraně: Jeníku, vstupujeme do velmi těžkého období. Když jsme před válkou slyšeli o pronásledování křesťanů v Mexiku, ve Španělsku nebo v Rusku, mysleli jsme si, že u nás se nic podobného nemůže stát. Ale pak přišel Hitler a kněží byli dokonce střílení nebo umírali v koncentracích. Však to arcibiskup Beran a biskup Trochta zažili na vlastní kůži. Teď o nich komunisté mluví jako o zrádcích. A Vatikán je podle nich nepřátelská mocnost. Zakázali Orla, ruší církevní školy a s tou jejich tak zvanou Katolickou akcí by chtěli mezi nás vrazit klín.

Pan rada se odmlčel. Jan prolomil ticho: Pane rado, myslím, že přes všechno těžké se dá ještě hodně dělat.

Ale pokud nastanou horší poměry, musíme na ně lidi připravit. Už Pius XI. upozorňoval, že největším nepřítelem církve je nevědomost katolíků. Je taky na nás, aby jejich víra byla opravdová.

Tvář pana rady se rozjasnila: Však já také nejsem takový pesimista. Pán Ježíš přece řekl, že ani pekelné brány církve nepřemohou. Ale musíme se navzájem podporovat. Vidiš, ještě jsem se nezeptal, co je nového v Rokytnici a jak se daří panu radovi? Jan pokýval hlavou: Poslední dobou stále víc churaví, pan doktor má vážné obavy o jeho srdce.

Po májové pobožnosti, když vycházel z kostela, čekali na Jana Bulu u dveří fary mladí lidé - vypadali jako snoubenci. Nevzpomínal si, že by některého z nich znal. Vzal je do kanceláře a začal chystat snubní protokol. Mladý muž ho zarazil: Pane kaplane, my jsme nepřišli kvůli svatbě. Neseme něco od pana děkana Doležala z Třebíče. Dívka vytáhla obálku: Nedalo se to poslat poštou. A kněze prý sledují, tak pan děkan poslal nás. My nejsme snoubenci, jenom to předstíráme.

Tušil, oč se jedná. A jak se dostanete domů?

Jsme tady na motorce, odpověděl mladík. A máme ještě několik návštěv před sebou.

Pan kaplan se na ně usmál: Jste odvážní, děkuji vám za vaši statečnost. Ale jestli máte vypadat jako snoubenci, tak se do sebe aspoň na oko zavěste. Bude to věrohodnější.

Když je vyprovázel před faru, všiml si, že u horní cesty postává až příliš nenápadný muž. Proto ještě na dvojici zavolal: A nezapomeňte mi brzy donést to potvrzení o křtu, jinak svatba nebude!

V kanceláři otevřel obálku. Byl v ní tajný pastýřský list Hlas československých biskupů a ordinářů věřícím v hodině velké zkoušky. Pozorně ho přečetl až k závěrečným slovům: Museli bychom se před vámi cítit zahanbeni, kdybychom si nepočínali jako pastýři, kteří jsou v zájmu spásy ochotni dát i svůj život za své ovce, nýbrž jako pastýři najatí, kteří své stádce v době nebezpečí zrádně opouštějí. Zůstaňte věrni Svatému otci, který na vás myslí. Zůstaňte věrni svým biskupům, kteří s vámi trpí, a nedejte se zviklat ani tehdy, kdyby k vám už nemohl proniknout jejich hlas. Církev je nezníčitelná a trpět pro Krista je největší slávou. Katolíci celého světa jsou s vámi ve spojení. Následovala ještě výzva: Tento pastýřský list budiž přečten během bohoslužeb ve všech katolických kostelích třetí neděli po slavnosti seslání Ducha Svatého, to jest 26. června 1949. Důstojní páni necht' se nedají zastrašit žádnými hrozbami. V této těžké době jsou ve svědomí pod těžkým hříchem vázáni oznámit věřícím pravý stav věcí! Do přečtení zbývá ještě skoro měsíc, pomyslí si páter Jan. Do té doby musím list někde ukrýt, aby ho policie nenašla.

Kněží, kteří pastýřský list přes varování státními orgány přečetli, byli potrestáni pokutou do pěti tisíc korun. Když se to věřící dozvěděli, pořádali mezi sebou sbírky a kněžím pokuty nahradili. Také páteru Janovi donesli farníci peníze na pokutu. Vysvětlil jim, že žádnou pokutu nezaplatil. Proč? Protože pastýřský list nejen přečetl, ale doplnil ještě výzvou: My nechceme zradit svůj národ, ale ani Krista. Krista dokázal zradit Jidáš, a stal se tak příkladem každého zrádce. Vy buďte věrní. Nezklamte důvěru církve, v níž jste se narodili! A to mu vyneslo odsouzení na měsíc vězení podmíněně po dobu jednoho roku.

V den svátku svatého Prokopa postihla pana radu mozková příhoda a za tři týdny zemřel. Pohřeb se konal na svatého Jakuba a pohřební obřady vykonal sám pan biskup Karel Skoupý. V promluvě vyzvedl věrnost zemřelého pastýře církvi i věřícím až do posledního dechu. Mezi svými farníky prožil pan rada dvaadvacet let.

Páter Jan stačil biskupovi říct mezi čtyřma očima jen několik slov: Vaše Excellence, stojíme za vámi a věříme vám. Zůstaneme věrni i Svatému otci!

Biskup pokýval smutně hlavou, vzal do ruky pektorál a potěžkal jej: Víš, Jene, nemyslel jsem si, že tento kříž bude tak tížit. Modlete se! Potřebuji vaše modlitby.

Biskup jmenoval mladého kaplana administrátorem v Rokytnici po zemřelém panu radovi a Jan převzal otěže farnosti.

O Vánocích překvapil věřící novinkou: kromě jitřní mše a dopolední hrubé zavedl tradici půlnoční bohoslužby se slavnostním vyzváněním. O svátcích vyhlásil sbírku na opravu kostela a už na jaře se začalo stavět lešení. Všude se hemžilo plno lidí ochotných něco dělat. Největší radost měl z toho, že práce lidi stmelila. Koncem května se už odstraňovalo lešení a na slavnost Posvěcení chrámu světil pan děkan z Třebíče opravené sochy, novou kazatelnu a oltářní mřížku. Jan na rekonstrukce věnoval všechny peníze za odsloužené mše. Začal také šetřit na nový oltář a plánoval úpravy hřbitova.

V létě roku 1950 zůstala chaloupka u Zámecké cesty opuštěná. Jan Bula dostal výslovný zákaz pokračovat v práci s mládeží, která je nadále vyhrazena jen sjednoceným sportovním a mládežnickým organizacím. Nevzdával se a bral chlapce po malých skupinkách domů do Lukova, kde chodili také na výlety po okolí.

Paní Bulová je na zápraží vždycky vítala s mísou ještě teplých buchet. Měla radost, když dům ožil jejich bezstarostným smíchem.

Osudná návštěva

V rokytnickém kostele skončila předvelikonoční svatá zpověď. Po dlouhých hodinách zpovídání jsou kněží unaveni, ale vděční Pánu, že mohli posloužit tolika lidem jako nástroj Božího milosrdenství. Páter Jan pozval své spolubratry na večeři na faru. Za dveřmi pokynul páteru Podveskému, aby s ním zašel do jeho pokoje.

Pátère Jene, musím vám říct něco strašně důležitého a snad i radostného. Ale je to důvěrná zpráva, nikdo se to nesmí dozvědět. Víte, přišel za mnou můj spolužák z gymnázia. Jméno vám nesmím říct. Svěřil se mi, že je kapitánem zahraničního odboje a je pověřen tady na Jihlavsku připravovat státní převrat. Ale má ještě jinou důležitou věc. Řekl mi: Naše skupina byla pověřena, aby tajně převezla arcibiskupa Berana z Prahy do zahraničí. Měli jsme v plánu co nejdříve přejít hranice na Šumavě, ale cestou jsme dostali informaci, že únos je prozrazen. Nyní je po panu arcibiskupovi vyhlášeno pátrání. Musíme proto počkat, až opadne vlna prvotní ostražitosti. Využil jsem toho, že mám tady na Vysočině známé, a ukryli jsme pana arcibiskupa u jedné babičky v Bransouzích. A pan arcibiskup by potřeboval nějakého kněze, kterému by předal jisté instrukce. Ale hlavně by se chtěl před přechodem hranic připravit na každou možnost, i na tu nejhorší, pokud by při přechodu zahynul. Chce tě požádat o nějakou tu zpověď nebo co, já už si to tak dobře z náboženství nepamatuju. Ptá se, jestli bys mu neposloužil...

Když páter Bula domluvil, jaroměřický farář se na něj podíval ustaraným pohledem: Pátère Jene, a už jsi byl pana arcibiskupa vyzpovídat?

Ne. Mělo to být minulý nebo předminulý týden, ale už se to muselo dvakrát odložit, protože by to prý bylo příliš nebezpečné.

Páter Podveský se podíval ještě ustaraněji: Nevěř tomu, co ti říkal. Byli jsme varováni, že se v našem kraji něco chystá, možná je to už součást nějaké provokace proti kněžím a věřícím. Radím ti, až tvůj spolužák zase přijde, řekni mu, že jsme dostali od biskupa Skoupého zákaz zapojovat se do takové činnosti!

Odebrali se k ostatním do kuchyně. Při jídle přišla řeč na utrpení kněží a řeholníků, kteří byli odsouzeni k vysokým trestům žaláře. Babický páter Václav se domníval, že nejhorší vlna pronásledování opadává, protože od podzimu už nebyly žádné soudní procesy.

Jan v sobě cítil zvláštní neklid. Že by si Lad'a Malý vymýšlel? Je pravda, že je dost neopatrný. Přichází i ve dne, mohl by ho někdo poznat. Ale že by byl provokatér...?

Těžko se soustřeďoval na hovor při večeři. Kněží se brzy rozloučili a odjeli. Jan popřál hospodyni dobrou noc a odešel do svého pokoje. Vzal do ruky breviář a začal se modlit večerní chvály. Ale myšlenky mu utíkaly na všechny strany. Až se Malý znovu objeví, musím na něj udeřit, abych měl jasno, rozhodl se nakonec.

Letos prožíval páter Jan zvlášť silně Ježíšovy poslední hodiny - stísněnou náladu Poslední večeře, Jidášovu zradu i Petrovo zapření. Nemohl nemyslet na utrpení církve, na internované biskupy a vězněné kněze i na ostatní nevinné lidi.

Zahraniční rozhlas přinesl zprávu, že arcibiskup Beran byl z arcibiskupského paláce, kde se jeho internace v poslední době rovnala téměř samovazbě, převezen na neznámé místo a nikdo k němu nemá přístup. Nekryje tím tajná policie únos arcibiskupa? Mluví tedy Malý pravdu?

Kapitán Malý přišel na faru v týdně po Velikonocích, ale páter Jan nebyl doma. Vzkázal po hospodyni, že se brzy objeví a aby prý páter Jan byl připraven na svůj úkol. Dlouho se ale neohlásil, až večer v neděli před Nanebevstoupením Páně.

Tentokrát byl v civilu a měl popito. Janu Bulovi nezbylo nic jiného, než ho pustit do chodby, protože se choval příliš hlučně a mával pistolí. Chtěl mu jen říct, že s ním končí. Malý ho hrubě

odstrčil a hnal se do kuchyně. Požadoval po Lidušce kořalku. Naředila tedy trochu čistého lihu, protože nic jiného neměli, a potom odešla do svého pokojíku. Páter Bula si přisedl k Malému a řekl mu to, co mu radil jaroměřický pan farář. Malý se urazil:

No dobře, když seš takovej posera, sed' si pěkně v teplíčku. Už od tebe nic nechci. Seš baba, ty sukně ti pasujou! Zvedl se a nejistým krokem se vypoťácel z fary.

Jan si oddechl. Vzal do ruky breviář a vděčně se modlil: Do tvých rukou, Bože, svěřuji svého ducha.

Konečně může klidně spát. Nevěděl, že je to jeho poslední noc doma.

Ráno se probudil brzy, cítil se odpočatý a s radostí pospíchal do kostela. Po mši svaté následoval prosebný průvod do markvartických polí. Během modliteb a zpěvu s požitkem vdechoval svěží jarní vzduch. U kříže se rozhlédl po krajině. Bože, jak mám rád tuto zemi a tento kraj.

A jak jsem si zamiloval zdejší lidičky. A kolik generací už zde procházelo před námi. Po tváři mu přeběhl úsměv při vzpomínce na minulou slavnost: Když loni zpívali Bože, cos ráčil, vytýkali mu na obci, že prý tím brání založení Jednotného zemědělského družstva.

Jan měl rád svátek Nanebevstoupení Páně pro Kristův příslib: Hle, já jsem s vámi po všechny dny až do konce světa. Vzpomněl si vždy na vyprávění svého nevlastního bratra, který byl za války v koncentračním táboře. Právě tam si v nejtěžších chvílích opuštěnosti a zoufalství uvědomil, že Ježíšův příslib platí i v hrůzách koncentračního tábora. K tomu se stále vracel a to mu pomohlo přežít.

Jan o něm dnes vykládal dětem ve škole. A dodal: Děti, Pán Ježíš svůj slib plní! On opravdu nese naše starosti a zkoušky s námi a dává nám sílu, radost a pokoj do duše. Na to nikdy nezapomeňte.

Agónie

Odpoledne znovu pospíchal do školy. Na třetíky se vždycky těšil. S úžasem sledoval, jak si po přijetí prvního svatého přijímání Pán svou milostí podmaňuje jejich upřímné bezelstné duše. Někdy se musel v duchu smát výrazům, které děti vytvořily.

Položil dětem otázku: Co myslíte, věděl Pán Ježíš, že je Zacheus špatný člověk, když ho zavolal ze stromu dolů?

Jeník Vrzalů vyhrkl: Prosím, věděl, protože byl vševědovec.

Opravil ho: Myslel jsi to dobře, Jeníku, ale vševědovec ve slovníku českého jazyka zatím není. Kdo však ví - třeba jednou bude, usmál se.

Dnes dětem vyprávěl o Nanebevstoupení Páně. Došel až k okamžiku, kdy Ježíš apoštolům žehnal a vzdaloval se - až jim zmizel z očí docela, když do třídy vstoupil vystrašený pan řídící:

Pane faráři, přijela pro vás policie. Chtěl jsem, abyste doučil hodinu, ale nemají prý čas čekat a musíte jít hned s nimi.

Jan Bula dlouhým pohledem pohladil všechny děti. Potom klidným hlasem řekl: Děti, musím teď odejít. Kdybychom se dlouho neviděli, dám vám všem požehnání, abyste se Pánu Bohu neztratily. A budu na vás myslet. Když dětem požehnal, obrátil se k panu řídícímu: Děkuji vám za všechno. Doufám, že se brzy vrátím, vždyť jsem nic zlého neudělal. Podali si ruku.

Pojďme, pánové už budou netrpěliví.

Vyšli na chodbu. Stáli tam tři zamračení muži v kožených kabátech.

Jste Jan Bula? zeptal se jeden. Zatýkám vás jménem zákona. V poutech ho vyvedli před školu. Zadíval se ke kostelu a v duchu pozdravil svého Pána. Potom spoutanýma rukama pokradmu požehnal farníkům. Děti ve třídě stály u okna a viděly pana kaplana, jak jde k černému autu. Všimly si, že se k oknům jejich třídy ještě stačil ohlédnout.

Nastoupili. Auto se rozjelo a na státní silnici zabočilo doleva. Jeli tedy do Jihlavy.

Ani po prvních dvou měsících ve vězení nepochopil, k čemu by se měl vlastně přiznat. Zdálo se, že to nevěděli ani vyšetřovatelé. Donekonečna se vyptávali na jeho působení v Orlu, na to, proč četl pastýřský list přes zákaz státních orgánů (ale za to byl přece odsouzen a amnestován!) a o Malém snad nevěděli vůbec nic. Že by mu přece jen křivdil? Kdyby jen tušil, jak se mýlil! Stal se obětí ďábelské hry.

Začátkem srpna se při výslechu dozvěděl, že je členem, a dokonce ideovým vůdcem teroristické skupiny a má na svědomí vraždy funkcionářů Národního výboru v Babicích. Marně namítal, že tato skupina musela vzniknout až po jeho zatčení. Pochopil, že vůbec nejde o to, co se ve skutečnosti stalo, ale že se musí dodržet scénář předem připravené hry. Když odmítl s Malým spolupracovat, musel být uvězněn, aby hru nepokazil. Už předem byl určen jako jeden z hlavních viníků.

Z nekonečných výslechů si Jan moc nepamatuje. Byla to bolestná agónie, při níž se potácel mezi vědomím a bezvědomím. Zaslechl slova nějakého důstojníka: Soudruzi to s ním přehnali. Takhle ho nemůžeme postavit před soud. Bude muset jít až v dalším procesu.

Janova sestra dostala povolení k návštěvě. Maminka jí řekla: Jenda měl rád řízky, usmaž mu jich pár. Když mu řízky ve věznici podávala, poprosil ji: Jestli máš nůž, tak mi to pokrájej. Ale proč? Vždyť to ukousneš.

Neukousnu, nemám vpředu jediný zub!

Až po třech měsících se jeho zdravotní stav trochu zlepšil. Soudní proces ho čekal v listopadu. Při přelíčení vyšlo najevo, že už bylo popraveno několik lidí, mezi nimi dva jeho spolubratři kněží. Tentýž trest byl i přes špatný zdravotní stav vyměřen i jemu. Odvolal se.

U soudu se dozvěděl, že třiasedmdesát lidí z jeho farnosti podepsalo rezoluci žádající pro něho trest smrti. Nevěděl však, že jsou také lidé, kteří bojují o záchranu jeho života. O milost požádala prezidenta republiky Klementa Gottwalda nejen jeho maminka, ale také stateční farníci z nedalekého Chlístova. Jaroslav Neveselý ve svém dopisu prezidentu napsal: Zamyslete se nad plačící a milující matkou a nedopusťte, aby byl utracen mladý život kněze, který byl veškerým lidem ve své farnosti v Rokytnici milován pro svoji skromnou a vlídnou povahu. Věřím, že v den Vašeho svátku dáte přednost lásce a odpuštění před mstou a tvrdostí.

Obě žádosti o milost však byly zamítnuty.

Odvolací líčení u Nejvyššího soudu v Praze 9. února 1952 potvrdilo trest smrti s odůvodněním, že svým kněžským působením sváděl mládež na scestí... Jeho námitku, že v době zatčení se hlavní účastníci vražedného útoku ještě ani neznali, odvolací soud nevzal v úvahu. Noc poté, co mu byl oznámen výsledek odvolání, vůbec nespál. Byly to jeho Getsemany.

Dostal odvahu modlit se jako Ježíš: Otče, je-li to možné, odejmi tento kalich ode mne. Ne však má, ale tvá vůle ať se stane! Když se blížilo ráno, naplnil jeho duši nebeský mír. Jako by se to, co ho čeká, týkalo někoho jiného.

Věřím

Jihlavská věznice 19. května 1952.

Dnes mu oznámili (když se po třech měsících čekání v cele smrti znovu probouzela naděje, že se vše ještě změní), že rozsudek bude vykonán zítra v pět hodin ráno.

Má poslední přání, aby se mohl rozloučit se svými blízkými. Povolili mu pouze návštěvu matky.

Policie přijela do Lukova k Bulům: Marie Bulová má povolenou návštěvu syna.

Dcera se zarazila: Nedalo by se to odložit? Maminka leží nemocná.

Nedá se to odložit, odpověděl tvrdě policista. Musí to být teď hned, nebo vůbec!

Trvalo to dlouho, než se maminka oblékla a těžce dosedla do auta. Když přivedli jejího syna, zhrozila se, jak je vyhublý, s modrými žilami na rukou.

Jemně jí řekl: Maminko, musíme se rozloučit. Na tomto světě se už nevidíme. Budu na vás a na ostatní myslet do poslední chvíle... A potom vás budu s tatínkem očekávat u Pána Boha.

Maminka se rozplakala. Této chvíle se bál. Napadlo ho: Bolestná Matka. Tak asi bylo Panně Marii, když se loučila se svým Synem. Pochopil hloubku bolesti Syna i Matky, ale pochopil i statečnost Matky Boží a velikost její lásky k těm, za které měl její Syn zemřít.

Maminko, svěřuji vás Panně Marii Bolestné, ona dokázala potěšit na křížové cestě svého Syna, ona dá sílu a útěchu i vám. Pán Bůh vám všechno odplatí! Díky za všechno, co jste pro mě udělala, za vaše oběti a za všechnu dřinu. Tolik jste se namáhala, abych mohl vystudovat. Ale věřím, že to všechno není marné!

Dal jí požehnání a zvedl se k odchodu. Ještě jí pokynul a odešel.

Když policisté dovezli paní Bulovou domů, nebyla schopna dojít od auta k domu. Museli ji odnést.

Den před popravou má službu dozorce, který se k němu vždy choval celkem slušně. Dovezl mu z rokytnické fary i malířské potřeby a Jan mu za to namaloval několik obrázků. Dnes mu dovolil napsat dopisy na rozloučenou. Touží do nich vložit všechnu svou lásku. Vybavuje si své blízké. Jako by se díval z okna vlaku a oni byli na nástupišti. Za chvíli vlak odjede. Stačí říct každému jen pár slov a zamávat. Sbohem a na shledanou! On už se nevrátí, ostatní ale přijdou za ním.

Smrt však není jen loučení. Smrt je také shledání: s tatínkem, se strýcem Karlem, s babičkou, dědečkem a také s těmi, které za šest let svého kněžského působení připravoval na smrt a doprovázel ke hrobu.

Neodchází se mu lehko. Vždyť toho mohl ještě tolik vykonat. Pán Bůh mi vyměřil krátký život, píše panu radovi Bojanovskému, ale věřím, že to nebylo nadarmo. Těší mne dnes, že jsem mu sloužil a že jsem Jeho služebníkem zůstal až do konce. Můj patron sv. Jan Křtitel neměl delší život než já a v jeho osudu je tolik společného se mnou. Mnoho bylo mých plánů, ale všechny byly podmíněny vůlí Boží...

Víra mu dává sílu věřit v Boží lásku i teď. Člověk Boha nikdy dost nemiluje, a to je jediné, čeho musí litovat. Tak to píše svému bratru, který mu zvláště dobře porozumí, protože prošel koncentrákem.

Jan odložil tužku a pečlivě složil list posledního dopisu. Zasunul jej do žluté erární obálky a napsal adresu.

Pak znovu přečetl adresy všech šesti dopisů a vybavoval si tváře adresátů. Položil dopisy před sebe a přivřel unavené oči. Náhle se mu vybavil sen z dětství: Kat mu dává oprátku na krk a kdosi se výsměšně ptá: Ještě věříš na to vaše nebe? Tehdy to byl sen, teď to bude skutečnost. Nemá strach, spíše pociťuje zvědavost, jaké to bude, až se probudí na druhém břehu. Celý běh života od toho dětského snu mu připadá jako příprava na velké vyznání, které má složit. Musí se usmát a zašeptá: Věřím!

Příštího rána vešla do vězeňské kuchyně jedna dozorkyně. Uvařte mi silný kafe! - To jste špatně spala?

zeptala se vězeňkyně.

Dozorkyně jí na to řekla: Ale, vytáhli nás všechny ráno o páté na dvůr. Museli jsme se dívat na popravu toho hezkého faráře. Je mi z toho zle. A ten jeho klid! On na to nebe snad opravdu věřil.

Doslov

Kněz Jan Bula byl člověk určený k likvidaci, protože osobnost tohoto mladého duchovního a jeho působení byly překážkou šířícího se zla. Nešlo jen o to zbavit ho života, ale i o to, aby byl zbaven cti a aby bylo jeho jméno - stejně jako jména mnohých dalších - vymazáno z paměti národa. Lidem pak byly vnucovány uměle vytvořené idoly.

Pádem komunismu vzniklo jisté vakuum. Mládež byla sice zbavena falešných ideálů, ale zároveň byla vystavena pokušení skepse, jako by skutečné ideály neexistovaly. Život a působení otce Jana Buly však dokazují, že skutečné ideály nejenže existují, ale že jsou i lidé, kteří pro tyto ideály přinášejí Bohu oběť nejvyšší. Smrt, která by se mohla jevit jako prohra, však prohrou není. Je naopak vítězstvím. Životy těchto statečných lidí, jejich mravní opravdovost a vyzařující láska mohou být zajisté zdrojem duchovní obnovy, tolik potřebné v naší době.

Jako kněz hledím s hlubokou úctou na ty, kteří žili své kněžství v neochvějně věrnosti, a zároveň pociťuji hrdost nad tím, že mohu náležet k tomuto společenství diecézního presbyteria.

Jiří Mikulášek

Vzpomínky, svědectví a dokumenty

Jeden z dopisů, které napsal kněz Jan Bula večer před popravou, je adresován Vele důstojnému pánu P. Cyrilovi Bojanovskému, konzistornímu radovi v Lukově u Moravských Budějovic. Dopisy však nebyly adresátům nikdy doručeny.

Jihlava 19. 5. 1952

Pane rado!

Považoval bych za neodpuštělné, kdybch Vám nevyslovil a nevyjádřil svůj poslední pozdrav.

Vy jste dal mému životu mnoho. Rád na to všechno vzpomínám! Pán Bůh mi vyměřil krátký život. Ale věřím, že nebyl nadarmo. Těší mne dnes, že jsem mu sloužil a že jsem Jeho služebníkem zůstal až do konce. Odcházím s ním smířen. Těším se na oddech a na shledání se všemi těmi, kteří mne na věčnost předešli. Můj patron sv. Jan Křtitel neměl delší život než já, a v jeho osudu je tolik společného se mnou.

Mnoho bylo mých plánů, ale všechny byly podmíněny vůlí Boží. Ani ten nový oltář už asi nebude. Na něj jsem věnoval všechny intence ještě neodsloužené a uložené v družstvu. Jak jsem se na to všechno těšil. A zatím můj oltář nebude v Rokytnici.

Zítřka, až tento dopis dostanete, já už budu mít pomodlen svůj žalm. Nyní propouštíš, Pane, svého služebníka... i Požehnaný. Děkujte Pánu Bohu za to!

Buďte těшитelem, pane rado, mamince i mým sourozencům - a mým rodákům vyříd'te i můj poslední pozdrav.

Mé myšlenky jsou sice neurovnané, ale vcelku svědčí

o mém vyrovnání. Spoléhaje cele na spravedlnost Boží, loučím se s Vámi a za vše vyslovuji upřímné Pán Bůh zaplat'!

Vzpomínám stejně i na slečnu a všechny její práce a starosti pro mne.

Věřím, že na mne nezapomenete po čas Vaší pozemské pouti a pak na šťastnou shledanou!

Loučí se a vzpomíná

Váš Jan Bula

Vzpomínka Vítězslava Grmely, spolužáka, dnes faráře
v Sulkovci, červen 2002:

I.

Básník Březina napsal v jedné své básni: ...Navzájem míjejí se duše, každá lucernu svou cloní, nedůvěřivá... Připomněl jsem si tento verš, když do našeho ročníku bohosloví přišel z pracovního nasazení Jan Bula. Choval se k nám zpočátku, než jsme se sblížili, dle zmíněného verše. Nevěděli jsme, s kým máme tu čest. Ale brzy jsme poznali, že k nám přišel bohoslovec zvláštního ražení. V našem ročníku byl bohoslovec Antonín Saňka, plný iniciativ pro církev, svou inteligencí a duchovním i kulturním rozhledem o hlavu nás všechny převyšující (ovšem duchovně, nikoliv svou postavou). Ve studovně měl široký transparent Omnia instaurare in Christo, horoval pro moderní způsob pastorače, pro zkvalitnění bohosloveckého studia. Už

tenkrát dával dohromady sborník studií *Tváří k východu*. Byla to řada informativních článků věnujících se východní církvi, jejím dějinám, nauce, šíření a podobně. Byly to většinou překlady ortodoxních teologů. Také tam bylo pojednání o církevním pravoslavném umění, zejména o architektuře. A právě tuto stať dostal k vypracování Jan Bula. A hned jsme poznali, koho před sebou máme. Student nevšedních znalostí a vědomostí i uměleckého citění. Zastával názor, že východní architektura je odvozena z pozdně antického umění stavitelského, že výchozím článkem je chrám sv. Vítila v Raveně a že zůstala v další historii věrna kopulovitým stavbám. Překvapením že je několik chrámů postavených v barokním slohu západními architekty, kteří byli na východ pozváni... Názor, který ostatně zastával náš přední historik umění prof. Birnbaum. I po tolika letech si na jeho sdělení živě vzpomínám.

II.

Bohosloví jsem studoval v letech 1940-45, tedy za nacismu. Ten nás všelijak šikanoval. Dvakrát jsme se museli stěhovat z alumnátu na Antonínské do malého semináře na Veverčí ulici, pak do uprázdněných biskupských a kanovníckých domů na Petrově. Tam jsme také prodělali odlehčení letadla, které shodilo těžkou bombu do Wilsonova parku, těsně pod zahradní zeď biskupství, kde jsme měli ve sklepě protiletadlový kryt. Výbuch byl tak silný, že někteří omdleli, jiní z toho byli na nervy. Budova biskupství z jižní strany neměla jediné okno celé, sklo z postelí jsme vysypávali z prostěradel na hromadu. Dveře byly někde vyražené, kachlová kamna rozházená, nešla elektřina ani voda.

Také biskupská kaple, kde jsme mívali bohoslužby, ztratila vitráže, zely tam jen prázdné rámy a otvory místo oken musely být zašalovány prkny. Tehdejší regens alumnátu, pozdější biskup Dr. Karel Skoupý navrhl, aby byly do oken dány nějaké obrazy, aby prostor kaple nebyl tak civilní. Úkolu se ujal bohoslovec Bula. Na tři kartony namaloval malou Kalvárii, kterou pak umístil do tří čelních oken pseudogotického presbytáře. Bylo to velmi zdařilé, s pochvalou bohoslovců i představených. Mně osobně malíř Bula řekl, že výmalba byla v byzantském slohu a že obličej svatého Jana pod křížem chtěl vtisknout podobu svého obličej.

III.

Mnohým z nás navrhoval Jan Bula primiční oznámení, primiční obrázky a poradil i ve volbě obrázků dávaných jako připomínka při primiční mši svaté. Byl takový náš arbiter elegantie v těchto záležitostech. A protože je dobrá rada nad zlato, měli jsem ho všichni rádi...

Vzpomínka JUDr. Zdeňka Špačka ze Zlína z 10. 8. 2002:

Páter Bula byl veselý, společenský a milý člověk, kterého měli v obci všichni rádi. Byl všeobecně oblíben. Proto se například snoubenci snažili, aby je oddával on, zvali jej na svatební hostiny a pokládali si za čest, když se jí zúčastnil. Vzpomínám si v této souvislosti, že mi manželka vyprávěla (byla v té době učitelkou, respektive ředitelkou mateřské školy v Rokytnici nad Rokytnou), jak jej měly všechny děti rády, když přišel do školy, kde vyučoval na obecné škole náboženství. Podílel se významně také na životě místní tělocvičné jednoty Orel, často orlovnu navštěvoval, pomáhal při různých akcích Orla (např. dožínky, divadelní představení ochotníků ap.).

Jan Bula měl malířské nadání. Často maloval zejména partie z okolí Rokytnice a kolem kostela. Někdy v roce 1949 uspořádal výstavu svých obrazů v místní škole. Bylo jich kolem třiceti. Hodně se jich rozprodalo a mnohé tvoří výzdobu bytů dodnes. I naše rodina tehdy asi tři obrazy koupila.

Já jsem se při svých návštěvách zajímal o zápisy v matrikách, P. Bula mi je pomáhal vyhledávat a později jsem vyhledané údaje použil při sepisování pojednání o dějinách Rokytnice, které vyšlo v roce 1990 při příležitosti oslav 800 let Rokytnice...

... Jan Bula byl krásný člověk, duševně i fyzicky. Pochopitelně se v něm zhlédla i mnohá děvčata. Nemohu však uvést ani jediný případ, kdy by se nechoval tak, jak se na kněze sluší.

Jedno z rokytnických děvčat - Marie Nováková - se pokud vím, později provdala za bratra Jana Buly a odstěhovala se do jeho rodiště, do Lukova u Moravských Budějovic.

Jistě má velkou zásluhu na odhalení jeho pamětní desky v Lukově (9.7.1995). Zúčastnil se tehdy také opat Vít Tajovský, Mons. Alois Pekárek a Mons. Josef Valerián...

... Mám-li charakterizovat osobnost Jana Buly, musím odkázat na část jeho dopisu psaného den před popravou, která je uvedena na lístku vydaném při odhalení jeho pamětní desky v Lukově. Nic nemůže vystihnout jeho charakteristiku lépe...

Pán Bůh mi vyměřil krátký život. Ale věřím, že nebyl nadarmo. Těší mě dnes, že jsem mu sloužil a že jsem Jeho služebníkem zůstal až do konce. Odcházím s Ním smířen. Těším se na shledání se všemi těmi, kteří mne na věčnost předešli. Můj patron sv. Jan Křtitel neměl delší život než já, a v jeho osudu je tolik společného se mnou.

Zítřka, až tento dopis dostanete, já už budu mít pomodlen svůj žalm: „Nyní můžeš, Pane, propustit svého služebníka...”

Děkujte Pánu Bohu za to!

Vzpomínka paní Josefy Miketové z Moravských Budějovic ze dne 10. 9. 2002:

Vzpomněla jsem si ještě na druhou sloku básničky na naši milou profesorku francouzštiny, kterou napsal Jan Bula:

Madam Morell v třídu vešla

třídě pohled poslala

a již vtre vocabulari

žáka k stolku pozvala.

Nejdřív nosem zakroutila,

potom dala otázku,

nu - a pak se zašklebila

jako Buddha z obrázku.

Dalo se to zpívat na jednu námořnickou písničku ...

... S Janem Bulou jsme se stýkali, ještě když byl farářem v Rokytnici a my jsme byli v Želetavě - manžel byl dentistou a já zdravotní sestrou. Jezdil za námi i se svými přáteli na ošetření chrupu. Vždycky zaklepal a jeho výrok byl, to si velice dobře pamatuji, hlásím příchod jednoho vatikánského štváče.

Byli jsme ještě nedlouho před jeho zatčením u něho na faře...

Vzpomínka pana Miroslava Karpíška z Prahy ze dne 25. 9. 2002

... pokud se týče Jana Buly, který byl po studiu farářem, snad se kamarádil se spolužákem Malým - seděli spolu též v lavici. Malý byl skutečně malý a říkali jsme o něm:

Malý Ladík chytil motýla, motýl se mu vycuknul a Ladík spadl do potoka.

Malý po kvartě přestoupil na vojenskou akademii do Přerova. A to má spojitost s babickými událostmi. Poručík Malý se po válce vrátil jako kapitán z Rakouska a přespal v Lukově u

spolužáka Jana Buly, kterého to stálo život. I když bylo pro Bulovu nemoc žádáno o milost, žádost byla prezidentem Gottwaldem zamítnuta.

Vzpomínka pana Evžena Vybírala z Kněžic z října 2002

(pár vzpomínek pětiletého hochy na tehdejší dobu):

Můj otec byl řídícím učitelem a matka učitelkou ve škole v Rokytnici nad Rokytinou. Kostel, fara i škola patřily v 50. letech k přirozenému řídícímu elementu tehdejší vesnice.

Nutno přiznat, že mé vzpomínky na pana kaplana jsou velmi mlhavé. Přesto se jich několik vrylo do paměti opravdu silně. Mám před sebou svou první fotografii: sedí na ní hošík v punčocháčích v kašně na farní zahradě. V té kašně nebyla nikdy voda.

Druhá vzpomínka: v tehdejších dobách neexistovaly obecní knihovny. Knih vycházelo málo, nebyly peníze na jejich nákup, a kdo chtěl číst, navštěvoval faru.

Jedna místnost tam byla celá vyhrazena knihám. Minimálně třikrát v týdnu jsem si v knihách listoval, prohlížel, půjčoval...

Třetí vzpomínka: pan kaplan mě jako svého souseda měl asi rád. Když byl svátek, narozeniny, vždycky mě podaroval drobností, knížkou atd. Ale dárek nejcennější byl drak, kterého mi osobně vyrobil. V mých klukovských očích to byl obr, nikdo z kluků tak velikého draka neměl a všichni mi záviděli.

Další vzpomínka: pan kaplan byl malíř. Když dnes pohlédnu na jeho obrazy, nedá se říct, že by na nich bylo vidět odborné vzdělání. Ale přesto měl dar, dar přirozeného citu, umění. Vlastním obrazy dva: zátiší s ovocem a růžemi, a hlavně obraz, kterého si cením nesmírně: kostelík v Rokytnici, který věnoval mně a je signován: Evženkovi JB 48 .

A jaký zůstal kaplan Bula v mých vzpomínkách?

Byl to člověk, který snad ani nemohl mít nepřítel.

Pro každého si našel čas, pochopení. Štíhlý, černovlasý, černooký, prostě fešák.

Je to všechno strašně dávno. Před rokytnickou školou zastavilo auto, vystoupili tři muži v kožených kabátech. Pan kaplan měl náboženství ve třetí třídě. Ti pánové ho odvedli, posadili do auta a už jsme se nikdy neviděli. Moji rodiče mi řekli, že se odstěhoval. Bože, bezelstná dětská duše. Později jsem v otcově knihovně objevil knihu, v níž byl popsán proces s vlastizrádcí z Rokytnice .

Přehled dat ze života Jana Buly

24.6.1920	narodil se v Lukově u Moravských Budějovic
24.6.1920	pokřtěn ve farním kostele sv. Jana Křtitele, křtil P. Cyril Bilík, administrátor
1921	narodila se sestra Marie
1923	narodil se bratr Antonín
1926-31	navštěvoval obecnou školu v Lukově
5.6.1927	1. svaté přijímání
1931-39	studoval na Státním českém reálném gymnáziu v Moravských Budějovicích
1.6.1932	přijímal svátost biřmování od biskupa Josefa Kupky v Lukově
14.6.1939	složil maturitní zkoušku na gymnáziu
1939-45	studoval bohosloví v kněžském alumnátu v Brně na Antonínské ulici
1942	heydrichiáda, stěhování alumnátu na Veveří a později do biskupské rezidence na Petrově
9.2.1943	pracovní nasazení - Vranovská Ves, farnost Pavlice - keramička
15.5.1944	návrat do alumnátu
24.2.1945	přijal podjáhenské svěcení
25.2.1945	přijal jáhenské svěcení
29.7.1945	byl vysvěcen na kněze olomouckým světícím biskupem Dr. Stanislavem Zelou
5.8.1945	sloužil první mši svatou - v Lukově
10.9.1945	byl jmenován kooperátorem v Hor. Újezdě s výpomocí v Rokytnici
25.9.1945	byl jmenován kooperátorem v Rokytnici, vzdělavatelem Orla
26.6.1949	četl zakázaný pastýřský list biskupů
28.7.1949	byl jmenován administrátorem v Rokytnici
29.4.1949	úmrtí tatínka a pohřeb (1.5.1949)
25.2.1951	první návštěva kpt. Ladislava Malého
30.4.1951	zatčen
2.8.1951	vraždy v Babicích
15.11.1951	odsouzen v Jihlavě, vynesena předem naplánovaná rozsudek smrti
20.5.1952	v 5 hodin ráno popraven v Jihlavě
1954	úmrtí maminky
1968	umírá švagr Josef
1990	zproštěn obvinění v plném rozsahu - prokázalo se, že šlo o justiční vraždu!
1997	umírá sestra Marie

Rozhovor s autorem

Mons. Jiří Mikulášek (*1942), generální vikář brněnské diecéze, se jako autor poprvé představil krátkými texty k zamyšlení v útlé knížce *Kde by se vzalo to dobro?* (Cesta 1999) a v publikaci *Stříbrné vteřiny* (Cesta 2000), jimiž chtěl předat radost a povzbudit k objevování Boží lásky v životě každého z nás.

V knize *Sejdeme se v nebi* beletristickým způsobem líčí život Jana Buly, jedné z obětí babické tragédie, o němž shromáždil řadu historických pramenů i osobních svědectví pamětníků. Jeho přáním je přiblížit zejména mládeži tehdejší dobu s příběhem jednoho hrdinství.

Proč jste se pustil do vyprávění o Janu Bulovi?

Těch důvodů bylo víc. Ale hlavním impulsem byla asi vzpomínková bohoslužba, která se konala 20. května 2002 v Lukově při příležitosti 50. výročí jeho popravy. Postava Jana Buly mě zaujala a chtěl jsem odhalit, co v něm bylo za sílu, že se ve třiceti letech dokázal postavit proti obrovské moci a síle totalitního režimu. Překvapila mě jeho vyrovnanost a přitom určitá bezelstnost a bezstarostnost i v době, kdy se rozbíhaly procesy s církevními představiteli.

Během promluvy při mši jsem si znovu uvědomil, že dnešní mládež nemá vzory statečnosti a věrnosti pravdě, lásce, vlasti... Začal jsem přemýšlet o obětech, jejichž smrt jsme si připomínali, protože těch popravených bylo samozřejmě víc, a napadlo mě, že jedním takovým vzorem pravdivého života by mohl být právě Jan Bula. Začal jsem shromažďovat materiály o něm s představou, že je potom předám panu jáhnovi Josefu Janštovi, aby suchá fakta přiblížil čtenářům povídkovým příběhem. Ale jak jsem se víc a víc s Janem Bulou na dálku seznamoval, začal se mi před očima odvíjet jeho životní příběh, až jsem ho najednou napsal sám...

Co se vám na něm nejvíce líbí?

Jeho radostná povaha a to, že dovedl svých darů, které dostal od Pána, využít pro druhé.

Kdo byl v dětství vaším vzorem?

Kněží, které jsem poznal - například otec Josef Bradáč, kaplan v naší farnosti. Potom také někteří kněží salesiáni, s nimiž jsem byl v kontaktu. A svatý Jan Bosko. Líbil se mi jeho vztah k mladým a snaha patřit Bohu a dát mu všechny své síly.

Proč myslíte, že je potřeba mít vzory?

Protože vzor inspiruje a povzbuzuje. Krásný život člověka, který se dovedl svěřit Duchu Svatému, druhé pobízí a láká je, aby svůj život prožili nějak podobně. Ne stejně, podobně. Aby ve svých životních okolnostech jednali

se stejným nasazením. Životy světců jsou vždycky vítězstvím i přes všechny osobní prohry nebo nepříznivé vnější okolnosti.

Je jednoduché být statečným?

Ten, kdo je skutečně statečný, nad svým jednáním asi moc nepřemýšlí. Jde o to, aby - když je přivedený třeba do těžkých a neřešitelných životních okolností - měl odvahu udělat krok do neznáma. Aby se dokázal svěřit Pánu Bohu, i když mu hrozí nebezpečí.

Obecně však nebyli všichni tak stateční jako P. Bula. Jak se díváte na případy selhání nebo kolaborace?

Je těžké soudit zvnějšku. To, že je někdo knězem, ještě neznamená, že je uchráněn před selháním. Ne všude měli také kněží oporu u věřících. Je také potřeba si uvědomit, že duchovní reprezentovali instituci, která byla podle marxistického učení třídním nepřitelem. Vatikán byl vyhlášen za nepřátelskou mocnost a věrnost Svatému otci se posuzovala jako vlastizrada. Faktem zůstává, že procentuálně byli kněží nejvíce pronásledovanou skupinou obyvatel - v době okupace i po únoru 1948. Tím nechci samozřejmě nijak zlehčovat ostatní pronásledované

a odsouzené, ať věřící či nevěřící. Příběhem Jana Buly chci připomenout všechny statečné lidi, kteří považovali věrnost svému svědomí za samozřejmost.

Postavil se někdo za Jana Bulu v době jeho uvěznění, k němuž paradoxně došlo ještě před babickými vraždami?

V době, kdy se psala petice žádající pro něj trest smrti, napsal pan Neveselý z Chlístova žádost o milost, pod kterou se podepsalo téměř 80 farníků. Je zvláštní, že i když je v kraji dodnes cítit divná atmosféra (např. v Babicích stále stojí pomník se srpem a kladivem), víra přežila. V roce 1960 se v Chlístově přihlásilo do náboženství ještě 77 procent dětí. Takže komunistům jejich plány - např. v Babicích se mělo stát z fary politické školící středisko - s vytvořením národní církve a odlukou od Říma nevyšly. Jako kluk si pamatuji vážné výhrůžky, že do deseti let budou kostely zlikvidovány. Možná, že se hrozby nesplnily také proto, že lidé nebyli zase tak špatní, jak se čekalo. Někde se i samotní komunisté zdráhali provádět nařízené instrukce. Abych lépe přiblížil atmosféru té doby, vložil jsem do knihy paralelu s jezuitou Michaellem Proem z Mexika.

Myslíte, že je šance, aby by Jan Bula blahoslaven?

Jsou dochovány jeho dopisy na rozloučenou, které psal den před popravou, ale tehdy nebyly doručeny. Jsou v nich místa svědčící o tom, že v posledních měsících života dosáhl tento kněz obdivuhodné zralosti a odevzdanosti do Boží vůle. Svůj osud také srovnává s životem svého patrona sv. Jana Křtitele. Je vůbec zajímavé, že farní kostel jak v jeho rodišti Lukově, tak i v jeho jediném působišti - Rokytnici nad Rokytnou - je zasvěcený právě sv. Janu Křtiteli, v den jehož svátku se Jan Bula narodil, byl pokřtěn a jehož jméno nosil. Když byl v roce 1990 proces s Janem Bulou obnoven, byl zproštěn všech obvinění.

Je možné tedy říct, že byl popravený proto, že byl knězem, a že jeho smrt byla mučednictvím pro víru.

Kdybyste se mohl s Janem Bulou setkat, nač byste se ho rád zeptal?

Dal bych mu přečíst své povídání o něm a zeptal bych se ho, jestli to tak - kromě doložených faktů - opravdu bylo.

Ptali se: Jan Mazanec a Martina Jandlová